

MAGAZIN

cultural-istoric și de informație

REVISTĂ A ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

Director: Vasile TODI

Redactor-șef: Ștefan TARJOC

Criza umanității europene și filozofia

Edmund Husserl (1859 - 1938), întemeietorul orientării fenomenologice, este autorul acestor idei ca și a altor lucrări de referință teoretico-filozofice, din care amintim: Filozofia aritmeticii - 1891; Cercetări logice - 1901; Filozofia ca știință riguroasă - 1911; Logica formală și transcendențială - 1929; Criza științelor europene - 1936 etc.

Aceste idei generoase și rar atacate nu și-au pierdut actualitatea, după aproape un secol, cum e de altfel și acest context a întemeietorului fenomenologiei, orientarea social umană a autorului. Criza existenței umane europene față de sensul său rațional de viață este "căderea în dușmănie față de spirit fiind un pericol al pericolelor și noi, ca "buni europeni", nu-i putem opune "oboselii" decât curajul unei lupte fără de sfârșit, pentru a depăși raționalismul. Titlul de mai sus e titlul unei conferințe ținută la Viena în 10. V. 1935. În prima parte se ocupă de cultură europeană derivată din filozofie și-n partea a doua, din refuzul filozofiei, ce începând cu secolul

precedent provoacă criza.

Națiunile Europei sunt bolnave, Europa se află în criză. Prin unire și extindere se încearcă o terapie naturală. Consecința perfecționării consecvente a științelor exacte a constituit în epoca modernă, o veritabilă revoluție în stăpânirea naturii prin tehnică. Trebuie înlăturate prejudecățile. Europa în sens geografic, e o hartă dar în sens spiritual poate cuprinde și domeniile engleze (foste și actuale). Unitatea Europei nu înseamnă unirea cu eschimoșii și țiganii ce vagabondează prin Europa, ci unitatea spirituală. Oricât de învrăjbite ar fi Națiunile Europene ele conservă un spirit comun, generator de afinități.

Configurația culturală de tip European e unică pe glob. Formarea acestei configurații nu cere un loc bine determinat. Grecia veche s-a inspirat de la hilti, micenieni și gardieni. Roma de la macedoneni, traci, egipteni sau nordici. La noi, cultura a ajuns prin elin și slavonă. Grecii au numit-o filozofie = știință universală, despre întregul lumii. Conținuturile concrete de cultură

De vorbă
cu un om
Iosif Dohangie
Cojan

se schimbă într-o istoricitate relativ închisă. Toate acestea se reflectă în orizontul lumii, urmând

Ștefan TARJOC
după conferința de la Viena 10. X. 1935
a lui Edmund Husserl
(continuare în pag. a 2-a)

Colțul credinței strămoșești

Smerenia
e cea
mai mare
virtute

De fapt, este mântuitoare, dar, mă scuzați, fac o rectificare: "Smerenia te duce până la Dumnezeu și dragostea gustă din Dumnezeu!" Iubirea, dar o iubire smerită. Smerenia destul este smerenie. Singura cale este smerenia.

Am fost prin Grecia la o mănăstire și o călugăriță m-a rugat să scriu ceva pe o vedere. Și am scris așa: "Singură smerenia". Și a înțeles imediat - îi traducea cineva. Și a căzut imediat în genunchi. Căci și-a dat seama de importanța smereniei. Și ele știau că într-adevăr, aceasta este calea. S-a smerit Hristos, care e Dumnezeu, Care e Stăpân, care ne ține cu dragostea Lui pe toți și lumea și firele de iarbă. S-a smerit Hristos și noi să nu fim smeriți? Ce ziceți?

Arhimandrit Arsenie PAPACIOC
Mănăstirea Sf. Maria - Techirghiol

Trei lucruri

Tudor GEORGE

Bărbatul voinic - sfidător de moarte -
La Templul Vieții-adaogă temei
Trei cărămizi de bază - hramuri trei:
O casă nouă! Un copil! O carte!

Veni-vor vânturi, casa mea s-o surpe?
Ci stirpea mea s-o stinge-n vreun flagel?

Când hoitul meu va putrezi prin cârpe,
Ce fleacuri vor dura mai mult ca el?

Nu mi-am sleit d-a surda anii mei:
Slăvii o casă - herbul să mi-l poarte!
Plodii un prunc, să-mi ducă mai departe
Bătăile focoase-a inimel!...

Tu, Cartea, Mea-n cântări slăvindu-mi-le,
Stol îngeresc vei flutura din file!

Românii

Urmașii legiunilor pierdute la părăsirea Daciei și la împărțirea în două a Imperiului Roman, românii păstrează limba și elemente ale demnității și obiceiurilor latine, dar sunt de peste o mie de ani politic și religios sub slavi și greci. Așa că ei vor instinctiv să revină la Roma, dar sunt, mai cu seamă moldovenii, în brațele frățești ale „imperialismului dragostei” pravoslavnic și obișnuți nolens, volens, să mizeze reorientarea spre vest. În realitate ei urmează calea greco-slavă de subminare a legăturilor cu occidentul și cantonarea în sfânta tradiție. Președintele Ion Iliescu a făcut în prezența Preafericitului Părinte Patriarh Teoctist la lansarea Planului de 25 de ani de dezvoltare durabilă a României un bilanț al stării națiunii azi: dezindustrializare și dezurbanizare, revenirea la subzistența strămoșească, destrămarea structurilor agriculturii de tip industrial, slăbirea solidarității sociale și naționale, degradarea sistemului de învățământ și de asistență sanitară, scăderea dramatică a puterii de cumpărare, a natalității și a speranței de viață. Acest dezastru face ca România să ajungă în cel mai bun caz la nivelul celor din urmă țări din UE în 35 de ani. Studenții nu vor să aștepte și trei sferturi urmăresc o integrare individuală în apus. Miliarde de Euro pe an trimit acasă cei ce muncesc în vest. Individual românii și moldovenii sunt competitivi în structurile

euro-atlantice, dar ei nu fac încă deosebirea între integrarea individuală și cea colectivă, între legile, instituțiile occidentale și cele

ortodoxe de acasă. Ei nu văd, sau nu vor să vadă incompatibilitatea dintre sistemele de

Prof. dr. Viorel ROMAN
consilier academic la Universitatea din Bremen
(continuare în pag. a 2-a)

ne sugera să-l votăm pe Ion Iliescu pentru motivul că: „eu nu pot să nu recunosc valoarea acolo unde este”, lacrimile de rechin sașiu ale lui Bănescu,

Jurnal în toamnă

Plecarea lui Stolojan, cel care cu puțină vreme înainte de a deveni liberal

limbajul de matelot uitat la proră a lui Năstase ori nebunia stărnită de pierderea privilegiilor prin poziții nefaste pe listele pentru Circul Parlamentar al multora, mai puțin a nemuritorului Ion Iliescu, minciuna plimbându-se la braț cu corupția, nestingherite, între hotarele României, uimirea mai marilor Europei pe care mai marii noștri îi pungășesc „ca la semafoare” plus atâtea și atâtea neștiute dar făcute de mai micii partidelor, la nivelul lor de găinari mai mărunți desigur, mă duc cu gândul la Rabi Leivi Ițhak din Berdiecev, unul din marii rabini hasidici, care obișnuia să se certe cu Dumnezeu, protestând împotriva in Justițiilor, punând întrebări, refuzând să accepte evenimentele nedrepte ca pe o fatalitate ca în final, să i se adreseze lui Dumnezeu astfel: „Doamne, te rugăm, ori conduci lumea după legile logicii pe care Tu ai pus-o în capetele noastre, încât să te putem înțelege, ori dă-ne o altă minte, o altă înțelegere, pentru ca să acceptăm ceea ce faci, Tată al nostru cel milostiv”.

Vasile TODI

ANUL XI
Nr. 10 (128)

OCTOMBRIE
BRUMĂREL

ADRESA INTERNET
http://www.geocities.com/magazinmr
e-mail: magazinmr@yahoo.com

ISSN:
1453-2700

2004

PUȚINĂ ONOMASTICĂ

Nume și personaje politice

Rareori cineva își inventează un nume, mai întotdeauna însă o calitate sau, mai ales, un defect fizic, moral „pecelțuiește” un clan astfel că „gena” onomastică atârână, peste generații, ca un leș scufundător în subteranul unor bolgii dantești nemeritat. Din fericire, nu tot românul se pricepe la etimologie...

ȘOPÂRLIȚA DIE

Propo de fostul colaborator DIE, ex-președintele demisionat al unei comisii parlamentare „de profil”, Ristea Priboi. Numele său de familie este o adevărată mană cerească pentru etimolog. Priboiul este un substantiv comun de origine slavă (de acolo de unde, vorba lui Sadoveanu, vine lumina), care acoperă toate sensurile pilugului, substantiv latinesc, ori ale sinonimului brai: unealtă țărănească pentru fabricarea postavului, măcinarea boabelor, bătutul untului etc. În Transilvania, pilugul este

însă și păpădia (gălbenelele grase, lilicea), care, la aromâni, poartă denumirea de lilicea niparticli, adică floarea năpârcii; alte soiuri de priboi, din familia Scrophulariaceae, se mai numesc, ca plante, șopârlă, șopârlăriță, iarba șarpelui...

Cum marele actor Toma Caragiu, aromân de origine, metaforiza, într-un teledialog memorabil, posturile de radio „Europa Liberă” ori „Vocea Americii”, drept „Radio Șopârlă”, este evident că legătura dintre dl. Priboi și DIE a fost, pe undeva, firească.

Ion VULPE

(urmare din pag. 1)

Criza umanității europene și filozofia

conceptualizarea lor într-o viață a lumii. Pentru aceasta e nevoie de dezvoltări largi în toate țările Europei.

Această atitudine practică elevată impune o atitudine teoretică numită teorie filozofică, ce formează un nou tip de practică - de exemplu Uniunea Europeană.

Atitudinea mitico-religioasă are o importanță mare în politica papală astfel încât trebuie să devină o politică europeană și pe plan religios (comuniunea religiilor, catolică-ortodoxă, protestantă ș.a.). Platon și Aristotel întorc originea filozofiei. Din contraste uimitor se ivește diferența dintre reprezentarea lumii și lumea reală. Se naște o nouă umanitate - cea europeană. Filozofia nu se reduce numai la o nouă atitudine în cunoaștere, între adevărul obiectiv și adevărul ideal. Astfel, se creează o nouă cultură, ca și o nouă umanitate cu un comportament special european - nu național. Se formează o nouă comunitate. Comunitatea Europeană.

Această comunitate nouă se formează întâi la nivel național, apoi se extinde la alte națiuni care se unesc în convingeri și acțiuni. extinderea nu poate decurge liniar ca o cercetare științifică, ci se produce cu hopuri în salturi (o țară, două, trei), fapt ce produce tensiuni interne și modifică în final viața socială a țărilor respective. La început susținătorii noului, sunt respinși, izolați... dar treptat ideile lor înving și devin atocuprinzătoare.

Neînțelegerile provin din prejudecăți și frazeologia ce abundă.

De la Kant avem o teorie a cunoașterii care arată speranța noastră într-o raționalitate reală, ce devine o cunoaștere reală, ce duce în majoritatea cazurilor la decepție.

Pentru început decepția va fi caracteristică noilor țări admise în Comunitatea Europeană de unde și nevoia imperioasă de înțelegere

De aceea criza existenței umane europene, nu reprezintă, un destin sumbru, o fatalitate impenetrabilă, ci devine inteligibilă și penetrantă istoriei europene, sesizabilă în mod filozofic, în esența sa veritabilă - fenomenul Europa. Ea arată că și conceptul de EUROPA s-a născut din ideile rațiunii - spiritul filozofiei.

Criza existenței umane europene are două ieșiri:

a) Declinul Europei în înstrăinare față de propriul său sens rațional de viață;

b) Renașterea Europei printr-un eroism al rațiunii (care va depăși definitiv raționalismul îngust - național).

Să luptăm împotriva acestui pericol al pericolelor viitoare: ură, suspiciune, dușmănie, barbarie culturală.

Ipoteze și ipotenuze

Organizații secrete prezente, trecute și viitoare (I) Conspirația tăcerii

Dispariția civilizațiilor trecute în negura vremii a făcut ca multe informații și cunoștințe științifice, dobândite de acestea și transmise generațiilor următoare întâmplător sau prin diferite forme, să fie peste nivelul cunoștințelor din perioadă, devenind periculoase. Din acest motiv, ele trebuiau ținute secrete.

De fapt, aceeași secretomanie se păstra și asupra progreselor științifice din epocă, de frică să nu ajungă la dușmani, la rivali ori la cei ce le-ar fi putut folosi în mod distructiv. De aceea aceste cunoștințe noi deveneau oculte și erau păstrate de organizații secrete, înglobând:

- originea și evoluția omului;

- ciclurile civilizațiilor umane;
- continentele dispărute;
- științele legate de Univers;
- istoria omenirii, hărțile globului;
- structura materiei;
- modul de acțiune și utilizare a unor forțe necunoscute (atom, fuziunea la rece)
- medicină, astrologie etc.

Aceste organizații secrete au rezistat de-a lungul timpului datorită legăturii sub jurământ dintre membrii lor (jurământul tăcerii în momentul acceptării în organizație) și datorită conștientizării importanței secretelor ce le dețineau. Paralel cu dezvoltarea

Ștefan APENESCU

(continuare în pag. a 5-a)

Evrei celebri - vorbe de duh

• Uneori banii îi prostesc pe oamenii importanți și îi transformă pe proști în oameni importanți.

Walter Winchell (publicist)

• Istoria nu are timp să fie dreaptă. Ea își ține ochii ațintiți asupra învingătorilor și-i lasă pe cei învinși în umbră.

Ștefan Zweig (scriitor)

• Evreii au fost dintotdeauna un popor impetuos. Ard de nerăbdare și se grăbesc tot timpul.

Franz Werfel (scriitor)

• Trenul te învață trei lucruri: 1. dacă întârzi un minut, îl pierzi; 2. cea mai mică defecțiune a șinelor provoacă o catastrofă; 3. un pasager fără bilet se poate aștepta să fie pedepsit.

Israel Salanter (rabin)

• Din punct de vedere rațional, este evident că Dumnezeu nu are nevoie de nimic, în schimb orice lucrare are nevoie de Dumnezeu.

Saadia Gaon (liderul evreilor din Babilonia, n. 882)

• A fi evreu înseamnă a fi în exil.

• Întrebat „Ce gândește iudaismul despre Iisus”, el a răspuns: „Nu gândește”.

Franz Rosenzweig (filozof)

GURA PRESEI ROMÂNEȘTI

Ultimul răcnet

De când a fost luxat din administrația locală și chiar din cercurile politice de elită, Dan Ioan Șipoș nu mai depune eforturi prea mari în a-și ascunde bunăstarea dobândită în anii de glorie. Ultimele sale achiziții ca o consolare pentru funcțiile pierdute - ar fi un Mercedes ultimul răcnet și un fel de dubiță de transport care n-are nici o legătură cu cele din dotarea poliției. Cel puțin deocamdată...

„Bănățeanul” nr. 171

O țară de elevi

Am să încep direct cu teoria conspirației: salariile profesorilor sunt atât de mici pentru că suntem o țară de loaze ca se răzună.

Pe larg: cu toții am învățat prost. Mulți ne-am urât profesorii. Destui am jurat să ne răzbumăm. Iată că acum se poate: nu să-i trimitem la colț sau să-i tragem de urechi, ci să le dăm cu rigla peste portofel. Avem mijloacele: democrația nu i-a adus la putere pe comuniști sau pe democrați. Democrația i-a adus la putere pe elevii din ultimele bănci, cei care-ar fi copiat, săracii, dac-ar fi înțeles ce scria în manual. Pe elevii cu nota scăzută la purtare și cu 10 la sport. Pe chiuangii și pe corigenți.

Marius Tucă
„Dilema veche” Anul I nr. 37

Bombonel cam...

„In „gândirea” plăvanului Vasile Dâncu: „Politicienii români sunt desperați, moftangii și frustrați!” Pe Bombonel unde l-o plasa? Așa cum stă treaba, acesta are câte ceva din toate cele trei tipologii: e și disperat, și moftangiu, și frustrat la care se adaugă una esențială - e cam bulangiu.

„România mare” nr. 737

Laura Andreșan despre Liviu Negoită

Genul de bărbat libidinos, de care ți se face scârbă. În plus nu înțelegea refuzurile mele, venea peste mine buluc, mă pipăia, saliva, exact ca un câine în călduri. Mai mult, îmi spunea tot timpul că dacă îi dau „chestia mică” o să am exclusivități, o să mă ajute în carieră.

„Atac” nr. 36 anul VII

Românii

(urmare din pag. 1)

organizare social-politică și economică din ortodoxie și romano-catolicism / protestantism. Asta și pentru că Lagărul ortodoxo-comunist, protejat de Cortina de Fier instituționaliza incompatibilitatea dintre ortodoxo-comunism și capitalism, iar acum, în tranziție se trece cu vederea că două societăți nu pot face o „casă, piața comună” fără o strategie de armonizare a normelor și valorilor divergente de un mileniu. Și pentru că româno-ortodoxii în colectiv nu cunosc Acquis-ul, forma laică a codului canonic romano-catolic, ei se tem de necunoscut și aspiră la integrarea în occident mai mult individual. Dorința lor de aderare e sinceră, în schimb prezentarea normelor occidentale în afara sistemului de drept romano-catolic, ca și efortul drept credincioșilor de a eluda fondul religios al aderării la UE, de a înlocui dialogul cu Roma cu paleative culturale, militare, masonice etc. este contraproductiv. Dar vizita Papei Ioan Paul II la București a deschis deja noi perspective, pentru că prejudecățile trecutului sunt depășite. Patriarhul Occidentului, Papa nu urmărește convertirea româno-ortodoxilor la catolicism, nu dă întâietate maghiarilor, germanilor, slavilor, grecilor în Țara românilor, ci a întins o mână frățească tuturor, le-a vorbit în limba lor maternă i-a asigurat, că porțile Occidentului sunt mai mult decât oricând larg deschise urmașilor legiunilor împăratului Traian. Este pentru prima dată că un Papă îi vizitează pe români și îi asigură de tot sprijinul în efortul lor de a se ridica din izolarea și robia milenară. În curând românii vor alege un nou Președinte, semnul lui Dumnezeu pe pământ pentru drept-credincioși. Alternanța la putere la orientali se deosebește fundamental de cea a creștinilor occidentali. La Moscova ca și la București - „a patra Roma” -, ortodoxii susțin stilul cezaro-papal al împăratului ca monarh absolut și vice-regent al lui Dumnezeu. Roma îl vede pe Papă ca vicarul lui Isus și pe împărat în Biserica universală. Pentru orientali Sfântul Duh purcede de la Tatăl, la latini de la Tatăl și Fiul. O reprezentare grafică a ortodoxiei este cercul, în centrul căruia împăratul, Regele, Conducătorul, Secretarul General PCR, Președintele și vicarul lui Dumnezeu sunt una, pe când în Occident este elipsa cu două focare, Papa și împăratul. Prima generează despotia orientală, a doua societatea occidentală. Românii au fost mai mult obligați decât convingși să participe la proiectul antioccidental comunist sau nazist, iar invazia de mahomedani la București după Revoluție nu înseamnă ca românii susțin proiectul antioccidental al El Quaidei. Așa că noul Președinte al României va avea posibilitatea de a-i readuce pe românii, după peste o mie de ani de obediență greco-slavă, în Imperiul roman occidental, prin Arcul de Triumf al Romei.

Iosif Dohangie - Cojan

Săvârșin, Vatră Regală

Scria odată Soljenitșan: "Comuniștii au dărâmat ultimele biserici ale satelor, au călcat și pângărit cimitirele, au stărpit caii." Din păcate, ei nu s-au oprit aici. În ultimii lor ani de domnie, ei au încercat să năucească și spiritul satelor. Când lumea civilizată a intervenit pentru alungarea lor de pe scena istoriei, pentru multe așezări românești a fost prea târziu. Casele lor, a multor sate, începuseră să coboare încet, încet, în pământ. Printr-un capriciu al sorții, o comună frumoasă ca o cloșă cu pui, a scăpat cu satele ei toate, barbariei. Numele ei, Săvârșin. Satele ei: Vinești, Hălăliș, Pârnești, Timișești, Troaș, Valea mare, Căprioara și Toc. Din sânul acestor așezări, pentru că s-au ridicat la 1784 alături de Horea, 43 de țărani iobagi au fost condamnați la moarte astfel: 2 prin tragere în țepă, 11 prin strângere cu roata, 7 prin spânzurătoare și 23 la tăierea capului. Știind acestea toate, și vizitându-i vatra, am înțeles de ce Săvârșinul se poartă întreg prin istorie.

Într-o zi, prietenii mei din Săvârșin, poetul și primarul de astăzi Vodicean, minunată familie Hădan Eugen, ori tânărul Niculae Ioachim Deheleanu, m-au convins cu fragilă bunătate să accept să fiu un fiu adoptiv al comunei. Astfel, am ajuns să îmi găsec o parte a liniștii mele, pe valea Tocului, învecinându-mă la Nord cu Troașul și la Sud cu Mureșul, având de jur împrejurul meu oameni. Și tot astfel am început să citesc monografia Săvârșinului, semnată de învățătorul Iosif Dohangie Cojan, veteran de război și fost deținut politic al cărui interviu realizat de Chomiuc Artur îl publicăm cu plăcere.

VASILE Todî

C.A.: Domnule învățător, am aflat că tatăl dumneavoastră, la 1 Decembrie 1918, a dus steagul României reîntregite la Alba Iulia. Iar pe dumneavoastră trecutul și activitatea pe care ați desfășurat-o va pus permanent în vizorul securității. Ați fost maltratată în închisorile comuniste, persecutată și intimidată atât dumneavoastră cât și familia, dar nu v-ați dezis de convingerile monarhice și locuiți la Săvârșin prin căsătoria dumneavoastră, localitate ce cu mândrie o numiți Vatră Regală. De ce?

I.D.C.: După cum știți aici în Săvârșin Majestatea Sa Regele Mihai I a României a avut proprietate un castel. Noi am avut fericita ocazie să-l cunoaștem îndeaproape atât pe el cât și pe Regina Mamă.

C.A.: Ce ne puteți spune despre acest castel?

I.D.C.: Atestarea documentară a acestui castel indică anul 1680. În această perioadă pot aminti ca domni de pământ

Castelul pentru care aromânul Mocioni a cedat un palat în inima Ungariei

feudali ce au trăit în acest castel pe: EDELSPAKER, FORAY ANDRAȘ; NADASDY, HUNIADY; ANTONY MOCIONY și ultimul proprietar MAJESTATEA SA REGELE MIHAI I AL ROMÂNIEI. Materialul documentar îl dețin din Arhivele Statului, lucrarea Monografia județului Arad, autor Marky Sandor – istoric maghiar.

C.A.: Se spune că după moartea lui Carol Huniady (1935) moștenitor a devenit fiul său pe nume Ferentz Huniady care avea ulterior să se stabilească în Ungaria după ce Antony Mociony îi cedează un castel la Budapesta, în schimbul acestei tranzacții. În aceea perioadă castelul și domeniile de la Săvârșin făceau parte dintr-o Societate pe acțiuni numită Corvin, în care capitalul majoritar era deținut de familia Mociony. Ce știți să ne spuneți despre aceste lucruri?

I. D. C.: Tot ce mi-ați spus este adevărat dar mai pot adăuga și unele lucruri care cred că nu se cunosc de către mulți oameni. Horthy Miclos pe atunci președintele Ungariei, la chemat pe Ferentz Huniady la Budapesta pentru al numi Secretar de Stat în Guvernul maghiar condus de Teleky Pall, prim-ministru al Ungariei la acea vreme. Teleky Pall era ginerele aromânului Anton Mocioni care a luat în căsătorie pe Tinca Mocioni care avea rădăcini de familie Foieni-Banat, Bulci și Căpâlnaș).

O remarcă la Anton Mocioni, este că el a ridicat castelul de la Căpâlnaș ca zestre, având model TRIANONUL (fiind unica copie de acest fel din Europa). Documentarea a avut ca bază discuțiile purtate în timpul vizitelor făcute de Tinca Teleky și a fiului său Pubi Teleky în casa noastră din Săvârșin.

Fac remarcă că familiile: Mocioni, Moise Nicoară, Emanuel Gojdu și Șaguna erau înrudite. Ele au venit în părțile

noastre din Macedonia, având deci originea macedoromână. Erau printre cele mai bogate familii din Balcani.

Fratele Contelui Teleky din Căpâlnaș era Prim Ministru al Ungariei când Germania a atacat Iugoslavia. Ambasadorul Germaniei la Budapesta a cerut o audiență primului ministru Teleky Pall având o discuție. A cerut aprobarea Guvernului Maghiar pentru atacarea Iugoslaviei și din Ungaria. Teleky Pall a spus ambasadorului Germaniei că în momentul actual există un tratat de bună vecinătate și care trebuie să fie respectat. Ambasadorul German a declarat sentențios că intenția Germaniei va fi tradusă în fapt și a plecat. După ieșirea din cabinet, Primu Ministru Teleky Pall și-a scos revolverul din sertarul biroului trăgându-și un glonte în cap. Acest fapt a fost comentat de presa vremii și mi-a fost nuanțat și de familia Teleky Tinca și Pubi într-o vizită la Săvârșin.

Regele și regina acasă

C.A.: Ce fel de legături existau între familia Mocioni și Majestatea Sa Regele Mihai I?

I.D.C.: Familia Mocioni a fost în serviciul Casei Regale Române încă de pe timpul Regelui Ferdinand. Un urmaș, prin Mocioni Anton a devenit Mareșalul Curții Regale. Familia Mocioni neavând urmași a înfiat pe baronul Stărcă de origine aromână din Bucovina care avea blazon dar nu avea avere.

Majestatea Sa Regele Mihai I împreună cu Regina mamă se vizitau la Bulci și Săvârșin cu familia Mocioni, în presa vremii erau nuanțate titlurile Baronului Stărcă Mocioni. Din anul 1943 proprietarul castelului a devenit Majestatea Sa Regele Mihai I. Îmi permiteți să revin la Carol Huniady și să vă redau o întâmplare petrecută după reîntregirea României când Regele Ferdinand a făcut o vizită în Munții Apuseni la Gorunul de la Țebea și extinde vizita ajungând cu trenul regal în gara Săvârșin unde este întâmpinat de Carol Huniady care cu mândrie i-a afirmat Regelui Ferdinand că în venele sale curge sânge românesc. (Izvor documentar Monografia familiei Huniady). Mai pot aminti că în documentele istorice este amintită și mama lui lancu de Hunedoara, cu numele de fată Mărginean fiind fiică de nobil român din părțile Făgărașului.

C.A.: Odată cu intrarea Castelului de la Săvârșin în Proprietatea Majestății Sale Regelui Mihai I, ce modificări cunoașteți că au fost efectuate în acea perioadă?

I.D.C.: Devenind reședință de vară a Familiei Regale, castelul a fost remobilat, renovat, iar parcul a fost transformat în stil francez de către grădinarul adus de la Sinaia, BREZEANU. Acest grădinar a fost vecinul meu și mi-a relatat că în timpul când trenul, care îl ducea în exil pe Regele Mihai și s-a oprit în gara Săvârșin el a fugit la seră să culegă florile preferate Reginei mamă intenționând să le ducă la gară pentru a le înmâna, dar în drum spre gară a fost oprit, arestat și închis la postul de jandarmi mai multe zile fiind și maltratată. A fost cercetat și persecutat ani de zile pentru simplul motiv că a fost grădinarul Castelului.

C.A.: Îmi permiteți Domnule Dohangie să fac o remarcă pe care o consider deosebit de semnificativă și prin care se dovedește dragostea deosebită a acestui grădinar Brezeanu pentru Majestatea Sa Regele Mihai. Redau din articolul "ȘI DOAMNE, AI GRIJĂ DE REGELE NOSTRU, ACOLO, DEPARTE, ÎNTRE STRĂINI", articol scris de fiica

grădinarului pentru "Coroana de Oțel" și publicat în numărul din luna Octombrie 1993:

"Lacrimi și regrete, parcul nu mai este la fel. Paragina se abate peste el, zi cu zi. Pe nimeni nu mai interesează soarta celui mai frumos loc din Săvârșin.

Bunicul a murit. A murit de inimă rea, pe o bancă din parc, la doi ani după ce ieșise la pensie. A murit de jale că nimeni nu-i mai îngrijește copacii și florile și sera, mândria vieții lui. Redau cu drag cuvintele lui:..." De dragul Regelui și a Reginei

nu am mai plecat de aici după ce ei plecaseră. Să nu vie altul ce nu știe și să distrugă plăcerea Doamnei... Și pe bunică ta când o știa cu lipsuri, îi trimitea slujbașii să-i coase haine, să nu zică nimeni că îi dă bani de pomană. Era greu în vreme de război. Doamna ne mai îmbărbăta, până ce au plecat sărmanii, mânați de urgia lumii. Nimic din ce-i frumos și bun nu ține. Vezi și floarea asta? Acum înflorește și te bucuri de parfumul ei, acum nu mai e. Doar sămânța de buruiună nu pierde. De va fi să fie dat să se întorcă stăpânii, îi va dura sufletul că li s-au prăpădit oamenii și locurile și nufării de pe lac". Și mai îmi povestea bunicul povestea bradului din stânga castelului pe care îl împodobea Regina de Crăciun cu cadouri pentru tot satul. Și îmi arăta pomii pe care se atârna un cearceaf uriaș și invita regele pe toți sătenii la cinema, să mai uite de necazuri. Și îmi spunea de rege că era pe cât de tânăr, pe atât de drept, de serios și de bun, ca pâinea caldă. Și îl dureau pe bunicul când îi spuneam că nu așa învățăm noi la istorie. Un nor de ceață se lăsa atunci pe ochii lui și strângea dinții a neputință. Auzi, Mărioară, cum îi învăț pe copiii la școală? Că era tiran Mihai, așa-i învăț. Spune-i tu fetei cum trăia când era Mihai la cărmă și cum era să te trimită în lagăr la ruși noua conducere. Spune-i tu cum a înnebunit Iuși în lagăr și câți nu s-au întors de acolo doar pentru că aveau câte un neamț în familie. Și-apoi, capul ei să spună dacă Mihai era tiranul. Dar ai grijă nepoată, că vorba ce-o vorbim în casă, pe stradă, ne bagă la pușcărie..." CAMELIA PAVEL din Săvârșin.

I.D.C.: Vreau să mai adaug ceva despre acest grădinar Brezeanu, că odată cu trecerea timpului, castelul a intrat în posesia comuniștilor iar intrarea în incintă se făcea în baza aprobării primite din partea administratorului Miklos Zita. O astfel de aprobare a primit și inimosul grădinar, ca să-și cosească iarba, pentru păsările și animalele de curte. Ca un destin tragic sfârșitul i-a fost atunci, acolo, înconjurat de tot ce îndrăgea atât de mult.

C.A.: Ce a urmat după trimiterea în exil a Regelui Mihai pentru cei care au fost atașați de familia Regală? Ce știți despre oprirea trenului în drumul spre exil a Regelui, dacă din Gara Săvârșin au fost încărcate bagaje sau persoane?

I.D.C.: Da, trenul a oprit în Gara Săvârșin. Nu s-a încărcat nimic. Au urcat în tren sublocotenentul Gărzii Regale din Săvârșin, Mircea Ioanițiu și Rodica Hațeganu, cu care s-a căsătorit în S.U.A. El a decedat acum doi ani.

După plecarea Regelui Mihai a urmat prigoana monarhiștilor din Săvârșin. Au fost ridicați de către organele securității: preotul Ioan Tomuța, plugarii cu puteri economice, Mladin Ioan, Popa Vespazian, Vărădean Constantin, Vărădean Crăciun și mulți alții, iar după eliberarea din închisori, au decedat, unul după altul. Aici vreau să redau o discuție de-a mea cu Popa Vespazian care mi-a spus: «Dacă Regele nostru a fost gonit din țară și i s-a luat averea, va veni și rândul nostru!

C.A. Majestății Sale Regelui Mihai i-a fost atribuit titlul de Cetățean de onoare al comunei Săvârșin, cum?

I.D.C. Prin vot hotărâtor dat de majoritatea consilierilor.

C.A. A-ți dori domnule învățător, acum când puteți face asta să-i transmiteți ceva Majestății Sale Regelui?

I.D.C. Alături de dragostea oamenilor din aceste locuri, vorbele lui Dragoș Aurel din Timișești, care, în speranța că regele se va muta definitiv la Săvârșin spunea: „Vom coborî cu mic cu mare din vârful dealurilor, vom veni din toate văile, să facem zid în jurul familiei Regale pentru ca nimeni, niciodată, să nu-i mai facă vreun rău”.

A consemnat, Chomiuc ARTUR

Iosif Dohangie - Cojan

Prăvălie din Săvârșin, anii '35

Manuc-Bey – al cărui nume e atât de cunoscut bucureștenilor datorită celebrului han de curând restaurat – s-a născut la Russe (Rusciuc) în anul 1769, într-o familie de negustori armeni. Destinul său avea să fie dintre cele mai uimitoare: devenit om de încredere al Porții, s-a alăturat lui Mustafa pașa Bairaktar, care, ajuns mare vizir a încercat să inițieze unele reforme. În noiembrie 1806 a izbucnit un nou

Manuc-Bey

război ruso-turc, desfășurat, ca de obicei, mai mult pe pământul țării române. Mustafa pașa, marele vizir, a fost numit în 1807 în fruntea armatelor turcești, dar, în anul următor, a fost ucis de ienicerii răsculați. Manuc, secretarul său, a reușit să se salveze, refugiindu-se la Rusciuc și apoi la București, unde a cerut protecția trupelor rusești. Datorită relațiilor pe care le avea în lumea diplomatică a Istanbulului Manuc Bey a fost considerat un om util, acordându-i-se ordine și distincții rusești și fiind folosit pentru tratative secrete. De altfel, asemenea tratative le începuse mai de mult, cu aprobarea chiar a lui Mustafa pașa.

Figura puțin obișnuită a lui Manuc a trezit interes chiar din timpul vieții sale. Cum se întâmplă în cazul unor asemenea oameni. În jurul lui s-au țesut o seamă de legende. Articolul de față ne propune să urmărim modul în care legenda a amplificat – sau a inventat chiar – unele episoade din viața lui Manuc Bey.

PALATE CARE...

Într-o lucrare publicată în 1935, citim: „În anul 1804 au fost palatele lui Manuc-Bey, un armean foarte bogat, care se retrăsese din Tarigrad după omorârea sultanului Selim II al cărui zaraf, adică casier, era. El avea în Tarigrad atât de mari bogății, încât toate culele întrebuințate la construirea palatelor lui erau petrecute printr-o monedă de aur, funduc, irmilic sau rubiea. Toate lemnăriile și tavanele erau de scânduri colorate și de chiparos...”

Spre a vedea cât preț putem pune pe astfel de legende, e cazul să amintim de la bun început că Manuc Bey nu posedă nici o locuință la Istanbul. La fiecare popas în capitala otomană — și făcea des astfel de vizite — el locuia la prieteni, figuri de vază din comunitatea armeană a capitalei turcești, în noaptea de 14 noiembrie 1808, de exemplu, Manuc Bey a dat, în casa din cartierul Ortakoy a unui prieten, un banchet în cinstea delegatului rus Kranskutski, care tocmai sosise la Istanbul spre a începe negocierile de pace cu delegația turcă din care făcea parte și Manuc Bey. Așadar cuiele petrecute prin monede de aur și scândurile de chiparos nu erau altceva decât simple invenții. Manuc s-a desfășurat pe multiple planuri, a început să se facă cunoscut prin serviciile aduse Imperiului otoman, prin rolul jucat în viața economică a bazinului dunărean, ca om de încredere al demnitarilor de pe aceste meleaguri și, mai ales, prin prețuirea pe care și-a câștigat-o aprovizionând armatele și cetățile turcești.

Evident, aceste servicii n-au rămas fără răsplată.

Primul gest de recompensă a venit din partea sultanului Mustafa IV care printr-un firman împărătesc promulgat la 24 octombrie 1807 l-a proclamat pe Manuc dragoman (tâlmaci) al Porții, conferindu-i și titlul de bey (principe), ceea ce implica și toate privilegiile legate de acest rang. La mai puțin de un an, sultanul Mahmud II, succesorul lui Mustafa la tronul otoman, printr-un firman cu data de 22 septembrie 1808, l-a numit pe proaspătul bey Manuc, domn al Moldovei.

Viața lui Manuc părea astfel sortită să se desfășoare mai departe sub semnul aventurii și al provizoratului, urmărită de ura dușmanilor politici. Când aplecat sau, mai bine-zis a fugit de la București în primăvara anului 1813, a trebuit să lase administrarea bunurilor și afacerilor sale din țară pe mâna omului său de încredere Asadur Avedian; n-a apucat nici măcar să-și lichideze afacerile, nici să vândă Hanul pentru care erau destui cumpărători între care însuși domnul țării, Ioan Caragea.

CEARȘAFUL SALVĂTOR

Evenimentele...care au urmat după Pacea de la București sunt binecunoscute.

Înalta Poartă n-a putut ierta ușurința cu care delegația turcă a tratat interesele Imperiului otoman în cursul negocierilor. **Dimitrahe Moruzi**, aromânul care făcea parte din această delegație, a fost decapitat la 26 octombrie 1812 lângă Șumla Panaiot, fratele lui, a avut aceeași soartă șase zile mai târziu, la Istanbul, iar un fost colaborator al vizirului, anume Capidan pașa Ramiz, a fost decapitat la 25 martie 1813, la Colentina lângă București.

O soartă asemănătoare îl pândește și pe Manuc Bey.

Contele Auguste de Lagarde a notat în această privință în **Voyage de Moscou à Vienne**, (Paris, 1824): „Contele Dudesco a primit vizita lui Manuc Bey, de care a fost în același timp surprins și plăcut impresionat să-l regăsească viu: abia trecuseră douăzeci de zile de când un capugi bași fusese trimis de la Constantinopol la București să-i taie capul; dar în timp ce executorul voinței imperiale intra prin poarta casei, Manuc, ajutat de cearșafurile patului lui, s-a făcut nevăzut pe fereastră și s-a grăbit să ajungă repede la hotar. Acest armean, lăudat la București pentru averile și norocul său, fusese câțiva timp secretarul celebrului mare vizir Mustafa; când revoluția ienicerilor a fost dejucată, el și-a urmat stăpânul în fuga lui și, printr-o împrejurare pe cât de extraordinară pe atât de favorabilă pentru el, când căsușii, trimiși în urmărire a lor, l-au ajuns și l-au decapitat pe Mustafa, căruța care-l ducea pe Manuc a scăpat de jaf și l-a dus nevătămat la București. În căruță se aflau bogățiile stăpânului său și Manuc s-a proclamat — fără vreo împotrivire — legatar universal al acestuia. Când Poarta a reintrat în Valahia, ocupată până atunci de trupele țariste, marele sultan a cerut moștenirea vizirului Mustafa și a vrut să înceapă procedura, decapitând în prealabil partea adversă. Cunoșcând aceste forme foarte expeditiv, prințul Manuc a găsit că e mai prudent să-și pledeze cauza de la oarecare distanță.

Și asociindu-și Austria drept comostenitoare a sperat să-și impună drepturile care trebuiau să-i dea posibilitatea să se bucure în liniște de imensa lui avere”.

Merită însă să dăm crezare acestei versiuni? Contele Auguste de Lagarde a povestit senin aceste amănunțite întâmplări de parcă ar fi consemnat un adevăr istoric. Documentele sunt însă de altă părere. Încât acum nu mai există nici un secret în legătură cu împrejurările în care Manuc a trebuit să părăsească țara.

UN IZVOR SERIOS

Acum să ne oprim asupra faptelor reale, pentru care nu poate exista un auxiliar mai prețios decât mărturia lui Mser Mserianț, institutorul copiilor lui Manuc. Iată, de pildă cum descrie Mserianț întâlnirea dintre Manuc Bey și Deli-Bași, cel care l-a executat pe Ramiz pașa, în martie 1813: „Uciderea lui Ramiz pașa fusese organizată într-o taină atât de mare încât nimeni dintre locuitorii Bucureștiului nu bănuia că se vor întâmpla asemenea lucruri. Nici chiar Manuc Bey, cu tot spiritul său pătrunzător, nu bănuia această trădare și se hotărâse să iasă și el înaintea pașei, laolaltă cu ceilalți. Dar n-a putut ieși la timp din casă din cauza unei piedici... Abia sosit la marginea orașului s-a întâlnit cu un turc, care i-a dat cumplita veste, spunându-i: „Întoarce-te înapoi, domnul nostru Ramiz pașa a fost decapitat la cine te mai duci? Cum a auzit asta, Manuc Bey a făcut îngrozit cale întoarsă și a rămas pe gânduri deoarece, dacă de astă dată ar fi ajuns cu câteva minute mai devreme în întâmpinarea pașei, ar fi luat loc cu el în trăsură și ar fi căpătat desigur lovitură mortală...”

Caragea – voievodul Țării Românești – s-a dovedit un fals prieten. De altfel, n-ar fi exclus ca el să fi urmărit nu atât uciderea lui Ramiz pașa, cât aceea a lui Manuc Bey. Când a văzut însă că lucrurile s-au întâmplat altfel, a început să-l lingusească pe Manuc și în speranța de a-i câștiga încrederea l-a însărcinat pe un om de-al lui, un anume Mihai să se ducă la Manuc Bey și să-l îmbărbăteze cu vorbe datătoare de nădejde. Caragea l-a tot invitat pe Manuc Bey la el, și de fiecare dată și-a început conversația prin a declara că îi fusese dor să-l vadă. Manuc Bey nu se încredea deloc în declarațiile de prietenie ale lui Caragea și a început să se pregătească în ascuns de fugă. După ce, în puține zile și-a pus în ordine afacerile și averile sale și a fixat ziua și ora fugii – continuă Mserianț – s-a dus în vizită la Caragea, și a rămas la el o bună bucată de vreme, cum făcea de obicei. La plecare, i-a spus într-o doară:

– „Măine mă duc la conacul meu din Dragomirești”.

Păbind, Caragea l-a întrebat, grăbit, dacă se duce cu familia și cât timp voia să rămână acolo. Manuc Bey i-a răspuns însă liniștit că va pleca singur și că nu va zăbovi decât câteva zile. Atunci Caragea s-a calmat și a adăugat:

– „Pentru Dumnezeu, întoarce-te repede că boierii de aici mă plictisesc rău și afară de tine n-am pe nimeni cu cine să pot avea o convorbire de la suflet la suflet”.

DELI-BAȘI S-A ÎNTORS CU MÂNILE GOALE

În aprilie 1813, Manuc Bey a plecat dis-de-diminează la Dragomirești neînștiințând pe nimeni despre asta, în afară de Babic, un om de încredere de-al lui, și pe soție. De acolo, fuga lui peste graniță s-a petrecut în felul următor, cum a reconstituit faptele Mserianț. Când a venit ceasul fixat (un curier austriac sosise cu trăsura și aștepta la poalele dealurilor unui sat de graniță), Manuc Bey a pornit călare de acasă spunând că vrea să facă o plimbare în jurul domeniilor sale. El s-a îndreptat direct spre locul de întâlnire, s-a travestit îmbrăcând niște haine aduse de curier și așezându-se lângă acesta în trăsură au pornit la drum. După ce au trecut Carpații și au ajuns la Sibiu – aflat la o depărtare de 36 de ceasuri de București – Manuc Bey, socotindu-se acum în siguranță a ținut să rămână un timp acolo.

Caragea, care nu știa încă nimic de fuga lui, a trimis chiar de a doua zi după plecarea lui Manuc Bey din București să întrebe la el acasă dacă s-a întors de la moșie. Când Babic a aflat că Manuc trecuse cu bine granița, iar servitorul lui Caragea a venit din nou să se intereseze de soarta lui i-a răspuns:

– Omul pe care l-am trimis la Dragomirești după Manuc Bey a adus vestea că a plecat de acolo acum două zile, de atunci nu se mai știe nimic despre el; se vede că a fugit.

Caragea s-a mâniat grozav. Îi părea rău de greșeala pe care o făcuse și era foarte supărat că se lăsase înșelat de Manuc și că nu pusese mâna pe el spre a-l împiedica să fugă. La ora cincii din noapte — arată Mserianț — l-a chemat la el pe ginerele său Mihail și pe doi dintre oamenii lui mai de seamă pe Deli-Bași și pe Tufenki-Bași și i-a trimis cu trei sute de inși la casa lui Manuc Bey, cu porunca să încue și să sigileze toate lăzile, după ce vor afla mai întâi ce conțin. Și nu s-a mulțumit cu atât, ci a pus să sigileze și ușile dinspre stradă ale casei, lăsând deschisă numai o porțiță; mai mult, a pus paznici pentru ca nu cumva oamenii lui Manuc Bey să caute a scoate ceva din casă. Și pentru că trimișii lui n-au găsit: nici pietre scumpe, nici bani, nici podoabe ori vase de argint, Caragea furios, l-a chemat în fața lui pe Babic și l-a amenințat cu trimiterea la Constantinopol, la Bostangi-Bași, dacă nu va destăinui locul unde erau ascunse lucrurile scumpe ale lui Manuc Bey. Se pare, însă, că omul lui Manuc s-a ținut tare și Caragea, supărându-se, l-a închis și din oră în oră îi punea mereu aceleași întrebări, terorizându-l. N-a putut însă scoate nimic de la el și, până la urmă, a trebuit să-i dea drumul.

Și totuși, Caragea nu se putea liniști; lacomul domn era mereu stăpânit de gândul că nu cumva și familia lui Manuc Bey să fugă. Într-o zi, copiii lui Manuc, plictisiți de izolarea în care trăiau, s-au rugat de Babic să-i scoată la plimbare, undeva în

afara orașului. Babic a făcut rost de o trăsură de la un prieten (căci poarta cea mare fiind închisă, nu se putea scoate afară trăsura lui Manuc) și i-a trimis pe copii la Dragomirești, iar el a rămas acasă.

Caragea a aflat numaidecât de plecarea copiilor, și crezând că Babic aranjase fuga familiei lui Manuc Bey, l-a trimis imediat pe Deli-Bași cu un puternic detașament la Dragomirești, să-i urmărească pe fugari și să-i aducă în oraș; totodată, a poruncit ca Babic să-i fie adus cu mâinile legate.

În sat la Dragomirești, Deli-Bași nu i-a găsit decât pe copii și, aflând că nici Babic, nici vreo altă persoană din familia lui Manuc Bey nu se afla cu ei, i-a adus la București în casa lor și a raportat numaidecât totul lui Caragea. Când mahalalele au văzut sau auzit că Vodă Caragea trimisese două sute de oameni înarmați ca să aducă în oraș câțiva copii luați de la jocurile lor, a fost un răs de pomină.

UN STRĂIN CARE VORBEA 12 LIMBI

Ceea ce-l privește pe Manuc, legendele au continuat să-l urmărească pas cu pas, peste tot pe unde l-a purtat neastâmpăratul său destin. După legendele adunate de Bellanger, din Transilvania, Manuc ar fi trecut în Austria iar de acolo în Franța. La Paris, ni se spune ar fi locuit într-o casă sumptuos mobilată. Voinic bine clădit, frumos, tânăr încă, de o rară inteligență, de o surprinzătoare erudiție și cu un spirit plin de distincție, el s-a acclimatizat repede în lumea și moravurile franceze și în scurt timp a început să treacă drept cel mai elegant străin al epocii. Poarta a cerut extrădarea lui. Guvernul francez a respins cererea, dar Manuc a primit o scrisoare oficială prin care era invitat să părăsească de bună voie Franța.

În ziua când a primit această notificare, Manuc s-a dus într-unul din saloanele cele mai cunoscute, fiind prezentat stăpânului casei de Lorien un bun prieten de-al lui. Era multă lume în seara aceea. Jocurile erau animate. Pariurile se țineau lanț. Manuc a jucat tare și, ca de obicei a câștigat. Poate că norocul lui se datoră și detașării cu care juca și sentimentului de siguranță pe care i-l dădea enorma sa avere.

Și-a numărat cu sânge rece câștigul – suma se ridica la vreo sută de mii de franci; împărțind-o în 12 părți, a trimis pe loc banii primărilor din Paris spre a fi distribuiți săracilor din cartierele respective. A doua zi – își continuă Bellanger relatarea – în „Journal de Paris” se putea citi: Un bogătaş străin, care a ținut să rămână anonim, a trimis celor 12 primării ale Parisului o sumă de 86 mii de franci pentru ca ea să fie împărțită săracilor din arondismentele lor. Este un gest ce se dispensează de elogii”.

Nostimada în toate acestea este că Manuc n-a fost niciodată la Paris. Și totuși...

O celebră ghicitoare a vremii i-ar fi prezis lui Manuc toate întâmplările pe care avea să le trăiască în Rusia, la curtea împăratului Alexandru, unde a plecat de la Paris. Inclusiv cei — după doi ani — va fi otrăvit de cel mai credincios servitor al său, Mosoș. „Manuc a trecut în Rusia. A fost primit de împărat cu brațele deschise, i s-a dat imediat o slujbă, a devenit feldmareșal și valer al tuturor ordinelor imperiale. Au încercat să-l căsăto-rească, dar el a respins ofertele cele mai seducătoare. Poarta i-a cerut extrădarea, dar a fost refuzată... A trecut astfel un an, ba chiar optsprezece luni și nimic nu vestește catastrofa care urma să aibă loc. Părea că dușmanii lui Manuc renunțaseră să-l mai urmărească. Iar el, cu cât se apropia termenul fatal, cu atât mai mult se arăta mai nepăsător și mai vesel”.

Și, într-un stil din ce în ce mai melodramatic, Bellanger adaugă că, în ultima zi a celor doi ani preziși (totul s-a petrecut cu o precizie matematică), Mosoș i-a servit stăpânului său niște delicatose pescărești otrăvite, tocmai când Manuc îi reamintea incredibila precizie a doamnei Lenormand. Abia a apucat Manuc să mănânce jumătate din mâncarea otrăvită, când a simțit că-i este rău înainte de a muri, a implantat totuși un cuiț în inima lui Mosoș, care însă a scăpat cu viață, s-a predat poliției și a fost trimis să-și ispășească crima la ocnă.

Poate că această versiune ar fi stat și acum

în picioare, dacă n-ar fi fost descoperit un document care ne relatează moartea lui Manuc în termeni total diferiți. Este o scrisoare autentică datată 23 iunie (5 iulie) 1817 și semnată de arhiepiscopul armean Grigor Zakarian.

La 19 iunie 1817, Manuc a fost înștiințat că un înalt personaj — contele Benigsen, comandantul armatei — urma să treacă prin apropierea domeniului său. „În ziua de 20 a lunii — scrie arhiepiscopul — Manuc s-a dus în întâmpinarea contelui Benigsen, a lui Rusevici și Bahmetov și i-a adus acasă cu onorurile cuvenite. După câteva ceasuri, când masa era deja gata, unul din generali l-a întrebat pe Manuc Bey dacă putea încerca acci cai arabi (ai săi). Manuc Bey a dat ordin imbrohorului său; văzând, însă, că acesta nu poate călări calul cum trebuie, l-a coborât de pe cal și a încălecat el. După câteva încercări încoace și încolo, a coborât de pe cal, și, deodată a căzut fără simțire pe trepte. Generalii l-au adus numaidecât înăuntru, l-au culcat pe divan și, stropindu-l cu apă pe față, l-au deșteptat. Manuc a vrut să bea apă și a spus să i se ia sânge. Dar în acel moment, negăsindu-se acolo nici medicul său, nici cel al contelui, până să sosescă un medic din oraș, la ora opt din noapte și-a dat sufletul lui Dumnezeu, de față fiind atâția priinți. Așa s-a săvârșit din viață Manuc Bey [...]”

După cum se vede, nici vorbă de otrăvire.

...Am încercat să risipim o parte din legendele care s-au țesut cu timpul în jurul lui Manuc Bey și să desprindem adevărul istoric din magma miturilor. Dar, după cum se vede, nici adevărul însuși nu este nici el mai puțin lipsit de culoare, de un anume parfum de aventură, de mister, încât, chiar dezbărat de falsele aureole, personajul Manuc Bey nu rămâne mai puțin vrednic de a fi luat în seamă.

Dr. Dumitru GAROFIL

Hanul Manuc, odinioară

Conspirația tăcerii

(urmare din pag. 2)

civilizațiilor pe lângă aceste organizații secrete au mai apărut organizațiile ce vizează acumularea valorilor materiale a Terei din dorința de-a deține exclusivitatea Puterii.

Intre acestea nu e o delimitare precisă; bine delimitate sunt doar nucleele acestor organizații. Noi nu știm dacă viața noastră obișnuită e orânduită sau nu de aceste organizații. Viața noastră curge manipulată în cea mai mare parte de mass-media, care e și ea atrasă în acest mecanism invizibil.

Ne complăcem în lenea de a nu gândi mai departe de lumea noastră mică și ignorantă, fără a ne întreba cine sunt aceia ce ne-au trasat linia pe care mergem și pe care o să ajungem undeva (fără a ști).

Aflarea secretelor acestor organizații este extrem de dificilă, dacă nu imposibilă, din cauza ermetismului lor specific. În ultimul timp au apărut cărți despre aceste organizații, dar informațiile sunt vagi și dispersate, iar modul lor de operare apare doar intuitiv. Despre aceste organizații secrete, n-am avut materiale credibile, decât păreri ale unora, dincolo de aparente.

Magie îndeamnă în limbile orientale înțelepciune înaltă sau filozofie sacră (nu trebuie confundată cu vrăjitoria). Pliniu făcea deosebirea între Magie și Goetie (magia neagră) și primele informații datează de peste 6.000 ani în urmă și provin în special din India, de unde a fost transmisă chaldeenilor și egiptenilor, izvorul unei științe foarte vechi ce a îngropat multe civilizații,

transmisă de cei ce au supraviețuit cataclismelor (naturale sau provocate). Acest lucru ni se poate întâmpla și nouă: o cometă, un asteroid, încălzirea climei prin poluare, explozia unui arsenal atomic etc. Potopul de acum circa 12.000 ani s-ar putea repeta prin topirea ghețarilor.

Revenind la istorie, în templele egiptului au fost inițiați Solon, Pitagora, Chalistene. De aici rezultă caracterul secret și elitist al Magiei.

S-au descoperit circa 76 de adăposturi secrete sub marile edificii, care par a proteja în caz de cataclism pe elita de azi. Toate marile societăți secrete păstrează practici magice. Aceasta este chintesenta magiei indiene, chaldeene, egiptene cu aceleași simboluri și aceleași scopuri. Prin aceste practici se urmărește cunoașterea și manevrarea unor forțe prin voința de care dispune doar un număr restrâns de persoane - învățături secrete deprinse în temple. Moise a dus cu el secretele egiptene transmițându-le urmașilor săi până la Solomon. În cărțile vechi se scria despre ținuturile de peste ocean și hărțile lui Pirireis și Banicasa. În Biblioteca din Alexandria erau depozitate cunoștințe ce-și depășeau cu mult epoca. De exemplu: În anul 450 î. Ch. Pitagora știa că pământul are două mișcări: în jurul axei sale și în jurul soarelui;

- în aceeași perioadă Aratus de la Curtea lui Ptolomeu a scris un tratat de astrologie despre mișcarea sferelor etc. (forma rotundă a pământului);

- în anul 240 î. Ch., Eratostene a măsurat diametrul pământului;

Arybhata din India prevedea eclipsele de soare. Biserica pedepsea

aceste idei, susținând că pământul e un disc plat și în centrul Universului.

Persecuțiile începeau cu excomunicarea și că ramurile uscate trebuie arse", să le închidă gura pe vecie. A urmat un război între biserică și organizațiile secrete. Au pierit învățați și mai ales cunoștințe înalte. Parcă omenirea a devenit piromană: în 54 e. n., Sf. Pavel a ars cărțile ce conțineau "lucruri ciudate";

în 296 - Dioclețian ordonă arderea bibliotecilor cu documente egiptene și grecești;

în 300 - împărații creștini din Occident au ars și distrus monumentele lumii antice (Templul Dianei și alte "arhive păgâne"); 389 - împăratul Teodosius a ars cărțile sibiline;

- 391 - arde biblioteca din Alexandria;

- 405 - s-au distrus copiile cărților sibiline;

- 410 - au fost jefuite bibliotecile din Roma;

- sec. VII călugării irlandezi au arși 10.000 manuscrise runice;

- 641 - incendierea bibliotecii din Alexandria (din nou);

- 728 - Leon Isamvianul a ars trei sute de mii de manuscrise bizantine;

- 789 - Carol cel Mare distruge cărți cu alte ritualuri decât creștine

- sec. XIII - catolicii au ars cărțile catarilor;

- sec. XIX - XX - inchiziția a ars cărțile "eretice"

Mai târziu o dată cu cucerirea Americii conchistadarii cu episcopii catolici au ars arhivele din Mexic, Peru etc...

Unde ar fi azi omenirea, dacă aceste opere cu valoare incalculabilă s-ar fi păstrat ?

Zâmbete de la cititori**Atitudini**

La un bal dat la Palat, domnitorul George Bibescu (1842-1848) îl întreabă cu un aer malițios pe Ion Heliade Rădulescu:

— Domnule Heliade, până în ce sfere înalte ai ajuns cu poezia?

— Ceva mai sus de tronul Măriei Tale, răspunse prompt poetul.

*P.I.Cruceană, București***Prezență de spirit**

În timpul asediului orașului Toulon, Napoleon chemă pe un sergent și-i dictează o scrisoare care trebuia transmisă foarte urgent. Abia terminase sergentul de scris când o ghiulea inamică explodă în imediata apropiere. — Ce noroc! exclamă Sergentul. Tocmai aveam nevoie să usuc mai repede cerneala...

Și, cu un calm imperturbabil, luă un pumn din nisipul răscolit de ghiulea și-l presără pe scrisoare. Impresionat de curajul și prezența de spirit a ostașului, Napoleon îl opri în rândul gărzii sale. Mai târziu, sergentul făcu o carieră strălucită devenind generalul A. Junot, duce d'Abantfes, guvernator al Iliriei și inspector general al husarilor lui Napoleon.

Dintr-un registru

Fiind într-un turneu la Geneva cunoscutul compozitor, pianist și dirijor maghiar Franz Liszt (1811-1886) a completat în felul următor, registrul de la hotelul în care a locuit.

„Profesiunea: Muzician și filozof

Născut: Parnas

Venind de la : Incertitudine

Mergând la: Adevăr”.

*George Dascălu, Ploiești***Sfat prețios**

Contele Philip Chesterfield (1694-1773) unul dintre cei mai abili diplomați englezi ai acelui timp îl sfătuia într-o scrisoare pe fiul său: „respiră totdeauna pe nas. În felul acesta vei avea gura ferecată...”

D. Mitu, București**Din lumea plantelor de leac****Urzica**

Recoltare. Frunzele se recoltează din mai până la sfârșitul toamnei. În locurile cu multe plante acestea se pot cosi (desprinderea frunzelor se va face cu mânușile.)

Uscare. Se face la umbra copacilor, în strat subțire și cu vânturare deasă. Frunza bine uscată se fărâmițează cu ușurință.

Întrebuințare. Ceai în tratamentul diabetic.

*Dr. Carmen POPESCU***Dacă...**

...cei 20000 de pași pe care îi face în medie, fiecare om într-o zi ar fi parcurși pe un „drum drept”, într-o viață de 70 de ani, s-ar totaliza 500 milioane de pași. Aceasta reprezintă aproximativ 384000 de kilometri, adică distanța de la pământ la Lună.

...Rezervele de sare de pe Pământ s-ar epuiza, atunci mările și oceanele ar putea aproviziona omenirea cu sare pe o perioadă de două miliarde de ani.

...ar dispărea albinele de pe suprafața globului, odată cu ele ar pieri și peste 100000 de specii de plante care se polenizează cu ajutorul acestor insecte.

...s-ar putea umple o linguriță de cafea cu neutroni, această linguriță ar cântări... 210 milioane tone.

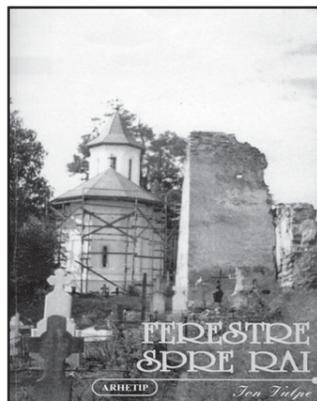
... s-ar topi brusc toți ghețarii polari, nivelul oceanului planetar s-ar mai ridica cu încă 50 metri, ceea ce ar duce la acoperirea cu apă a câmpiilor fertile ale Olandei și Danemarcei, a plajelor din sudul Statelor Unite ale Americii, a bazinului inferior al Amazonului și la acoperirea multor regiuni continentale de pe litoral.

*Cristian CELEA***D-a jiocu...**

Umbra mea, tăt mai pușină,
Mai un șeas ce țin dă mână,
Mai un șeas și după care –
Altă cale fiecare.
Pă o palmă dă năsăp
Tu ce culși, io mă răsăp.
Până tăt ortașii vin,
Hai să ne jiuicăm pușin.
Vrei să ne jiuicăm d-a jiocu:
Tu p-alături, io mijlocu.
Hai să ne jiuicăm d-a noru:
Io mi-s cucu, tu ești zboru.
Hai să ne jiuicăm d-a fumu:
Tu ești roata, io mi-s drumu,
Hai să ne jiuicăm d-a steaua:
Tu ești frigu, io mi-s neaua.
Hai să ne jiuicăm d-a luna:
Noapce, tu; mie? tătuna!
Vrei să ne jiuicăm d-a soareca:
Io mi-s mortu, fii tu parcea –
Să pierim așa, în jioc,
Io cu cine la un loc!

*Marius MUNTEANU***CARTE FRUMOASĂ, CINSTE CUI TE-A SCRIS!**

FERESTRE SPRE RAI este, iubite cititorule, o tipăritură făurită cu mintea și sufletul pentru înflorirea minții și sufletului tău. Ion Vulpe izbutește mezalianța rară între condeiul unui reporter îndrăgostit de locurile, lăcașurile de cult și personajele istorice pe care le evocă sensibil din perspectivă contemporană și pana austeră a istoricului hrănit organic cu disciplina reconstituirii în spiritul profesionalismului prob și competent, al adevărului despre vremurile și

oamenii din preajma cărora alungă colbul uitării. O cercetare documentară de (și la) prima mână, presărată cu informații de maxim interes, inclusiv pentru specialiști, multe inedite, se împletește în paginile cărții cu rafinate stilistice ale unei scriituri fluide, expresive, încărcate de subtilități, în măsură să asigure o

lectură plină de delicii și voluptăți.

Plăcerea aproape hedonistă de a desfolia înțelesuri surprinzătoare în perimetrul onomasticii și toponimiei, excursiile palpitate prin labirintul semantic al unor etimologii, ce ascund reconfortante revelații, harul narativ, în refacerea genealogiilor unor ctitori de biserică și mănăstiri (câte romane istorice, zac, în nuce, în lăconicele saga de familie cu care Ion Vulpe își însuflețește evocările! Sau în derularea biografii spectaculoase și pitorești ale unor eroi de legendă ai evului mediu românesc – toate acestea fac din „Ferestre spre rai” o carte incitantă și folositoare inimii, pentru care, neavând norocul s-o scriu eu, îl invidiez încă o dată sincer pe autor.

*Gelu NEGREA***Venise însuși Zeus...**

La nunta lui Peleus
Cu Thetis să domnească,
Venise însuși Zeus
Măslinul să rodească...

Mocnind ca un tezaur,
Zeita „cea mai bună”
Cu mărul ei de aur
Stărnise o furtună...

Chiar Hera din Olimp
Pe-Athena s-o înfrunte
A cugetat un timp...

Doar Paris a decis
Pe Afrodita-n frunte...
Frumoasă ca un vis!

**Aurel JIGMAN,
Adina RUXANDU**

*În cinstea Jocurilor Olimpice
de la Athena – 2004*

S-a scris mult despre familia lui Mihai Viteazul. Nu există o cercetare corespunzătoare privind soarta urmașilor săi cu toate că documentele publicate (și nepublicate) dau suficiente detalii despre viața copiilor și nepoților lui Mihai.

Cuvintele de foc și urmași

În memoriul trimis în 1601 marelui duce de Toscana, Ferdinand de Medici, Mihai declara: „Și așa luai Ardealul, în numele lui Dumnezeu și al Măriei sale Împăratului.” Din Considerente diplomatice atunci când era necesar, Mihai nu spunea că a ocupat Transilvania în numele său, cu toate că împăratul Rudolf II nu mișcase nici degetul cel mic în acest scop. Dar dacă înainte de formularea acestor concluzii voievodul victorios apucase să dezlege sacul cu adevărurile sale. Încă de la 16 februarie 1600 la întoarcerea solului său – visteriul Stoica – de la Rudolf aflând că împăratul îi cerea să părăsească Transilvania, Mihai a explodat.

Reproducem impresia produsă de reacția promptă și violentă a Viteazului asupra comisarului Mihai Székely. Acesta scria lui Barvitius, că înștiințarea lui Stoica „l-a enervat în așa măsură pe Mihai Vodă, încât a devenit de-a dreptul turbat și înnebunit de năprasnica furie ce l-a apucat și a vărsat astfel de vorbe încât n-ar fi fost o minune ca un slujitor credincios ca să scape, să fi preferat dacă ar fi avut o sută de capete, să le fi pierdut pe toate în loc de-a auzi toate lucrurile acelea”.

Răsplata: trei coli pline de venin...

Mihail Szekely reproduce aidoma clocotitoarele și usturătoarele cuvinte rostite de marele voievod. După ce-l face pe împăratul Rudolf „trădător”, Mihai strigă: „Eu am luat Ardealul [...] riscându-mi întru aceasta trupul și viața, având cu mine la un loc soția și pe singurul meu fiu. Dacă s-ar fi întâmplat o nenorocire, atunci eu, laolaltă cu soția și fiul și cu toți ai mei, am fi rămas acolo. Eu am nădăjduit că Măria Sa împăratul Roman îmi va da confirmarea nu numai cu onoruri însemnate, ci cu steaguri împărătești, cu scrisori și peceti. Însă el vrea să mă gonească din Ardeal, cum se alungă o târfă din țară. Asta n-o vrea Dumnezeu. **Eu nu mă voi lăsa gonit, chiar de mi-aș lăsa capul, căci eu l-am luat cu sabia mea.** Eu am slujit împăratul Roman, nu de teamă, ci din marea dragoste ce o am față de Creștinătate. Împăratului Turcesc, de o bucată de vreme, i-am făcut toate rușinile și batjocurile pe care și le poate imagina cineva; iar el acum, la sfârșit, îmi trimite un cal frumos înșeuat și 15 000 ducați, un surguci cu pene de cocor, un steag de-al lui cu o sabie, un buzdugan, și câteva caftane din fir de aur, și un cadou pentru boierii mei, care sunt la curtea mea, drept cinstire. Lui i-am făcut toate rușinile și batjocurile pe care le-am putut închipui, ca și solului său în Țara Românească. Iar împăratul Roman [...] îmi trimite drept cinstire trei coli de hârtie pline de venin, rușine și batjocură, și vrea să mă gonească afară, așa cum am fost înștiințat. **Mi s-a spus, într-adevăr, să nu mă încred în nemți, căci voi fi rău răsplătit** pentru slujba mea

credincioasă; așa precum s-a și întâmplat. Voi trimite pretutindeni această scrisoare a Maiestății Sale, ca să vadă toată lumea bătaia de joc și nerecunoștința ce mi s-a făcut pentru slujba mea credincioasă”.

Și comisarul imperial sfătuia, în cele din urmă, curtea de la Praga (unde se afla Rudolf) să nu-l exaspereze pe Mihai, căci pe cât e de mare prieten, pe atât de mare dușman poate deveni.

Măreția și patosul acestei personalități adumbrește întreg amalgamul de cvasi-personalități ale vremii sale: pe Sigismund Báthory, care – așa cum a spus-o Mihai – „nu știe nici ce face, nici ce vrea”; pe „săracul popă” arhiepiscopul de Warmia, Andrei Báthory, cardinalul filoturc, care peste capul voievodului de la București, se aliase cu turcii împotriva lumii creștine; și, în fine, pe împăratul Rudolf II, un suveran cu spiritul tulburat, bolnăvicios și abulic, astrolog și alchimist convins că va descoperi piatra filosofală. Cu preocupările sale, manii arheologice, pictoricești sculptoricești, (multe dintre ele, de altfel foarte onorabile), cheltuiuse suma de 17000000 taleri, suficientă pentru adunarea unei armate cu care să-i scoată pe turci din Europa. De astfel de contemporani avea parte Mihai-i bedfaal, („Mihai răufăcătorul”) cum îi ziceau rimat turcii.

În legătură cu încercarea lui Rudolf II de-al alunga pe Mihai Viteazul din Ardeal există și o altă mărturie. Nelansată până acum, așadar necunoscută în mod practic istoriografiei noastre.

Ei nu au avut rol politic deosebit, ci au trăit mereu hărțuiți pe drumurile pribegiei. Documentele aflate mai ales în arhive străine și publicate în colecțiile Hurmuzaki și Veress ne dau posibilitatea să înțelegem ce soartă aveau pribegii acelor vremuri.

Contemporanul evenimentelor, Nagz Szosa, din Târgu Mureș, în însemnările sale memorialistice, scrie:

„Într-aceea, împăratul nemților înțelegând că Mihai Vodă ar fi triumfat asupra Cardinalului și că șezând în scaunul lui stăpânește Țara Ardealului [...] și-a trimis blândul său sol la voievod, zicându-i; că-i mulțumește ca. unui bun credincios al său, că nu a lăsat Ardealul să se înstrăineze de el, ci i l-a dat în mână; însă acum așa-i poruncește, să se ducă în țara sa și că așa ca și până acuma și de aici încolo, îl ocrotește împotriva turcilor, păstrând față de el adevărata credință, pentru care credință îi făgăduiește grația împărătească [...]; de Ardeal însă se va îngriji de aci înainte împăratul». Auzind această solie, voievodul și-a vărsat furia cea mare asupra solilor, spunând: «**Bazău nu oi da**», adică: «nu-l dau, căci eu am luat Ardealul și vreau să-l stăpânesc, nu-l dau nimănui». Cu acest răspuns, solul nemțesc s-a dus la împărat”.

Un pretendent permanent

Din căsătoria cu doamna Stanca, Mihai Viteazul a avut doi copii: o fată și un băiat. „Fiica, domnița Florica ar fi putut deveni soția împăratului Rudolf II, dar mama acestuia n-a permis ca fiul ei să se însoare cu o fată de religie ortodoxă. După moartea lui Mihai – care a dărâmat toate aceste planuri - a plecat la Viena, cu mama și fratele ei, apoi cele două femei s-au întors în Țara Românească, unde doamna Stanca a murit de ciumă, în 1603, fiind înmormântată la Rîmnicu Vilcea. Florica s-a căsătorit cu Preda Greceanul, fost mare sluger. În vremea lui Leon Vodă Tomșa (1629-1632), Preda a intrat în tabăra nemulțumiților, în frunte cu aga Matei – viitorul domn Matei Basarab – și a fost luat prizonier în prima incursiune nenorocoasă împotriva lui Leon. A fost tăiat „fără milă”, laolaltă cu alți prizonieri, în 1631. Florica murise și ea, cu câțiva ani înainte.

Băiatul, Pătrașcu, născut în 1584, domnise în Țara Românească – în locul tatălui său, plecat în Transilvania și Moldova – doar zece luni: din noiembrie 1599 până în septembrie 1600, când a fost predat ca ostatec generalului Basta, fiind trimis în tabăra lui Ștefan Csaki (octombrie 1600). Din tabăra lui Csaki a fost dus în castelul din Gilău, unde mai târziu au venit și doamna Stanca, împreună cu Florica. La 18 august 1602. erau cu toții la Făgăraș de unde au trimis o scrisoare, cerând să fie lăsați să meargă la curtea imperială. Situația lor se înrăutățise după ce Basta fusese alungat din Transilvania; Csaki confiscase multe din bunurile mobile ale lui Mihai Viteazul. Obligat să colinde dintr-o cetate în alta, alături de mamă și soră, fără a avea certitudinea că aceste drumuri se vor curma, Pătrașcu a primit în acest timp și un semn al recunoștinței moldovenilor care, în iunie 1602 l-au cerut domn.

Dar, în împrejurările de dupăuciderea lui Mihai Viteazul, Pătrașcu n-a putut să capete tronul nici uneia dintre cele trei provincii. Ca urmare, după ce li s-a aprobat cererea de plecare. Pătrașcu cu mama și sora sa au pornit spre Viena. Rămas la Viena, Pătrașcu a primit pensie lunară, de 100 florini și promisiunea că va fi ajutat

de împărat să-și redobândească averea din Țara Românească și, pe de altă parte, să-și desăvârșească învățătura. Pătrașcu făcuse studii în limba latină, probabil la iezuiții din Cluj, căci scrisorile lui arată un om instruit iar din documentele de mai târziu reiese că citea mult. Pătrașcu era un pretendent potențial permanent la tronul Țării Românești, al Moldovei sau al Ardealului. Între timp, Radu Șerban, fostul voievod al Țării

Românești, care duse o politică filo-austriacă în cei opt ani de domnie, alungat și el din țară, a fost obligat să plece definitiv cu câțiva slujitori credincioși, statornicindu-se la Tîrnăvia, împreună cu soția sa, doamna Elina, și cu cele două fiice, Ana și Elina. În scurt timp, Pătrașcu s-a apropiat de acești pribegi, devenind sfetnicul și ajutorul lui Radu în pregătirile pe care acesta le făcea pentru a reveni în Țara Românească.

În iulie 1618, s-a și căsătorit cu fiica mai mare a lui Radu Șerban, Ana. Împăratul a trimis ca delegat la această nuntă un cavaler care a adus un dar.

Dar acest eveniment n-a reprezentat decât un strop de lumină pentru pribegi, căci izbucnirea războiului de 30 ani (1618-1648) a adus celor două familii noi necazuri. Radu a plecat la Viena să ceară sprijin și ajutor: la 6 iunie 1619, îl ruga pe arhiducele Leopold să intervină pe lângă împărat să-i dea o moșie unde să poată trăi liniștit. Din această călătorie, Radu nu s-a mai întors: a murit la Viena la 13 martie 1620, fiind înmormântat trei zile mai târziu în Catedrala Sf. Ștefan

„Ca pe fiul patriei...”

Văduva sa, doamna Elina nemaiputând îndura viața de pribegie a plecat în țară. Socotelile orașului Cluj menționează la 5 octombrie 1620: „a sosit soția voievodului Radu, din Sâmbăta Mare (Tyraun) cu nouă trăsuri, mergând în Muntenia”. Pătrașcu și Ana au rămas să-și continue viața lor frământată, alături de copii. În 1619 se născuse primul lor băiat, botezat cu numele bunicului Mihai, iar în ianuarie 1622 – al doilea, Gavrilaş care va muri peste șase luni. Peste doi ani s-a născut o fată, pe care au botezat-o Elina. Data morții lui Gavrilaş și data când s-a născut Elina le-a scris Pătrașcu în românește pe un act prin care împăratul îi dăruia moșiile lui Andrei Szaszi, mort fără moștenitori.

Împăratul dăduse ordin Camerei Ungare să-l pună pe Pătrașcu în stăpânirea moșiilor rămase de la Andrei Szaszi.

Bolnav încă din 1624, Pătrașcu a murit în vara anului 1627; **avea aceeași vârstă la care a fost ucis tatăl sau.** A fost înmormântat în biserica sârbească din Győr, rămășițele sale pământești fiind aduse în țară de către soția sa odată cu cele ale lui Radu Șerban și reinhumate la Comana (1640).

Din documente reiese că văduva, domnița Ana și cei doi copii minori, au dus-o foarte greu. Din aprilie 1629, Ana a făcut cereri repetate pentru plata pensiei restante. Micul Mihai moștenise de la bunica lui 4 000 florini și pensia ei de 50 florini pe lună. Și el incasa banii foarte greu, și uneori numai în urma unor mari insistențe.

Nicolae CUNTEANU

O poveste de dragoste începută la Viena

Uneori biografiile unor persoane care se refugiaseră la Viena par desprinse din romane de aventuri. Este vorba, de exemplu, de Alexandru Scărlătescu care, implicat în România în afaceri frauduloase, fugi în capitala Austriei unde se îndrăgostește de o evreică, supraviețuitoare a unui lagăr de concentrare, și se căsătorește cu ea. Tot ea îl ajută să-și schimbe identitatea, procurându-i actele unui evreu mort în lagăr, Fred Kolman.

Ulterior Scărlătescu alias Kolman face ceva avere în SUA și intră în legătură cu „Cosa nostra”, iar, în 1974, este recrutat de serviciul de spionaj român, activând pentru DIE. Devine agent dublu, fiind recrutat și de FBI. După vizita sa în România în 1978, dispăre din documentele serviciilor românești.

Ar mai fi de amintit că aceste servicii au încercat uneori să se servească de organizații mafioate, în vederea suprimării unor opozanți din exilul românesc.

„Operația pașapoarte” la Viena

De fapt, unele tranzacții secrete s-au desfășurat pe reminiscentele operației „Peregrinii” în cadrul căreia, în schimbul unor sume de bani, erau eliberate pașapoarte pentru persoane de diferite etnii, originare din România, care doreau să părăsească țara. În fapt, operația fusese sistată, în urma „unor ecouri

Monumentul Marici Tereza din Viena

nefavorabile în presa internațională”, încă în 1973, după ce se obținuseră sume mari de bani.

„Foamea de valută” a regimului de la București a dus la folosirea, și în perioada următoare, a oricăror mijloace pentru obținerea sa, inclusiv prin „exportul de persoane”, operațiune în cadrul căreia Viena a

continuat să joace rolul de „placă turnantă”. Alături de Bonn, pentru etnicii germani, și de Berna, Ambasada României din Viena era punctul în care aveau loc întâlniri regulate între emisarii ai Israelului și ai DIE în vederea perfectării unor asemenea tranzacții.

Tranzacții similare, desigur în forme mascate, pentru a nu se atrage atenția opiniei publice și a ziarelor au continuat, „de la caz la caz” și în perioadele următoare. Pentru persoane importante, s-a ajuns, în 1978, să se plătească sume de 50 000 sau chiar 250 000 de dolari.

Alexandru POPESCU

O conspirație eșuată

Îstoria frăției dintre români și secui — frăție născută în epoca de îndelungată asupra și împilare la care erau supuși fără „discriminare” toți opropșiții claselor de jos din Imperiul habsburgic — consemnează multe momente emoționante și bogate în semnificații. Se știe bunăoară că în vremea lui Mihai Viteazul, locuitorii secui din regiunile Trei Scaune, Ciuc și Gheorghieni au dat voievodului, care a unit pentru prima oară sub drapelul său cele trei principate românești, peste zece mii de luptători, care s-au dovedit până la urmă nu numai viteji, dar și cu totul devotați marelui comandant de oști. Se știe, de asemenea — și în acest sens există mărturia istoricului maghiar Bartha Andras —, că

Miercurea Ciuc

timp de sute de ani secuii au fost priviți cu suspiciune de către cancelaria Imperiului habsburgic, care nu le ierta, între altele, atitudinea lor din perioada lui Mihai Viteazul. Condițiile de viață ale secuimii s-au înrăutățit veac după veac, astfel încât, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, s-a înregistrat un adevărat exod al secuilor spre Moldova și Muntenia.

Toate acestea vor explica mai lesne faptele întâmplare în 1877 în Transilvania, cu implicații de o netăgăduită însemnătate politică. Să amintim deci aceste fapte.

Bancherul și ministrul complotează

La sfârșitul verii lui 1877, în micul târg, care era pe atunci Miercurea Ciuc, sosea pe neașteptate judecătorul de instrucție Hildebrand, pentru a proceda la o serie de arestări ce au produs vâlvă. Printre cei arestați se aflau un procuror, un judecător, un profesor și câțiva moșieri.

Castelul Miko din Miercurea Ciuc

Din dezvăluirile ce s-au făcut până la urmă, spre stupefarea generală, s-a conchis că cei arestați făceau parte dintr-o conspirație care viza în fapt slăbirea forței combative a armatei române, angajată în acea vreme în plin război pentru independența țării.

Se știa prea bine că Viena habsburgică nu vedea cu ochi buni eforturile României de a-și cuceri independența de stat. De altfel, cu aceeași ostilitate privise și Unirea Moldovei cu Muntenia, încă cu mult înainte, în 1856, ambasadorul Austriei la Constantinopol, von Prokesch-Osten, declarase: „Nu vrem să întărim prin unire pe moldo-valahi...” Ostilitatea oficialităților habsburgice împotriva actului Unirii Principatelor Române ostilitate în vădită contradicție cu poziția cercurilor progresiste din Austria și Ungaria, care, prin glasul lui Kossuth Lajos, pe atunci în exil, și al altor militanți, salutau cu entuziasm actul Unirii, s-a continuat în atitudinea ostilă față de strădania Principatelor Unite. Atunci când trupele române repurtau victorii la Plevna și când poetul progresist maghiar Arany Janos cânta în versuri aceste victorii, intitulându-și chiar un poem cu numele redutei, oficialitățile de la Viena încercau, dimpotrivă, să facă totul pentru a slăbi forța de șoc a trupelor românești. Viena imperială nu putea interveni oficial. S-a recurs atunci la ceea ce istoriografia a denumit „puclul secuiesc”. Astfel, în timp ce pe câmpiile Bulgariei se desfășurau lupte grele, satele Ciucului și ale zonei Trei Scaune erau colindate de tot felul de emisari misterioși, care încercau să recruteze în taină bărbați cu stagiul militar satisfăcut destinați a alcătui un soi de „grup de comando”. În obiectivele

Sapicha

emisarilor figura recrutarea a 600 de combatanți din Ciuc și 600 din Trei Scaune. Grupul ar fi urmat să pătrundă în Moldova, să arunce în aer podul de la Adjud, apoi să se îndrepte spre sud, îndeplinind diferite misiuni de sabotaj, până în Muntenia, dezorganizând astfel spatele trupelor ce operau în Bulgaria.

Așa cum avea să se dovedească ulterior, creierul acestei conspirații era însuși ministrul imperial A. Trefort. Finanțatorul acțiunii era prințul bancher Adam Sapieha. Interesat să smulgă unele concesii în construcția de căi ferate românești. Drept conducător militar al acțiunii fusese desemnat colonelul de honvezi Mednyánszki Șandor. Ca soldă, se oferea fiecărui participant un fiorin-aur, iar fiecărui supraviețuitor, în caz de reușită a acțiunilor, un premiu special de 600 de fiorini-aur. Armamentul sosise de la Viena pe căi rămase până azi necunoscute și fusese ascuns la început în câteva pavilioane de vânătoare din Ciuc. Respectivul armament fusese transportat în 20 de care ce se utilizau în mod obișnuit la transportul ulcioarelor de apă minerală. Pentru fiecare transport s-a achitat celor 20 de cărași, anume angajați, câte 100 de fiorini-aur.

Totul părea pus la punct.

Există un șef suprem, furnizat chiar de guvernul de la Viena, un finanțator, reprezentând pe marii magnați austro-ungari, un comandant, arme...

Creierul contra mâinilor

Lipseau însă, si au lipsit până la capăt, ...ostații. Într-adevăr, s-a petrecut și în acel an 1877 un fenomen demn de relevant: secuii simpli au refuzat să participe. Mai

mult decât atât. Luând cunoștință de la emisarii recrutori de scopurile acțiunii, numeroși secui solicitați aveau să semnaleze prin reclamații insistente și repetate acest „caz” jandarmeriei imperiale, căreia îi cereau să ia măsuri împotriva vinovaților. Ecolul acestei indignări devenea astfel public, ceea ce nu se dorea de loc în anumite cercuri de la Viena. Iată de ce, nevrând să se compromită și pentru a salva aparențele, cancelaria vieneză ordonă o anchetă. De altfel, între timp, Plevna căzuse și acțiunea însăși își pierduse rațiunea. În această situație, judecătorul Hildebrand, de care aminteam, sosea la Miercurea Ciuc, unde începea să opereze arestări.

Unul din elementele paradoxale ale afacerii îl constituie faptul că numitul judecător de instrucție acționa din ordinul... ministrului Trefort — creierul conspirației —, care ordonase astfel arestarea... propriilor săi complici. Desigur, operația nu era simplă. Prea mulți înalți funcționari erau implicați în complot pentru ca să nu se înregistreze proteste și reciproc învinuiri. Astfel (după cum ne informează dr. Endes Miklos, într-o lucrare privind „Istoria pământului și poporului din scaunele Ciuc, Gheorghieni și Cașin”) procurorul Becze Antal, acuzat de „înalță trădare” pentru participarea lui la complot, dădea o replică feroasă: „Înalță trădare? În acest caz, arestați mai întâi pe ministrul Trefort și după aceea pe noi”.

Ordinile sunt totuși categorice. Arestările se operează, are loc chiar o judecată: se pronunță condamnări. Dar, după numai opt săptămâni de detențiune, principalii condamnați sunt... amnistiați. Cancelaria din capitala imperială habsburgică socotea că „formele” fuseseră respectate și că, prin urmare, oamenii ei de încredere puteau fi repuși în libertate.

Răsfoind dosarul acestei afaceri judiciare, vom mai zăbovi doar asupra unui singur detaliu: procurorul Becze Antal încearcă să se susțină neașteptatei urmăririi penale confecționându-și un alibi care îl derutează pe Hildebrand. Acesta îl acuză pe Becze de faptul că, într-o noapte, Bartha Miklos — alt „comandant” al armatei care întârzie să se constituie — îi remisese suma de 2 000 fiorini-aur. Becze se apără, invocând — abil — pe dr. Ioan Rațiu din Turda. Fruntașul românilor, războindu-se la bară cu spoliatorii tradiționali ai secuimii, latifundiarilor maghiari, cu mii de hectare și nume răsunătoare — baronul Kemeny Ferencz, contele Andras Gyula, baronul Apor Károly ș.a. Chemat de secui la Turda — ca în atâtea alte rânduri — ca să le apere pădurile supuse unor exproprieri abuzive, în virtutea unor arbitrar privilegii feudale („titulo siculae haereditas”) doctorul Rațiu își sărbătorea în noaptea cu pricina izbânda (oare în al cătelea proces „urbarial” câștigat în calitate de apărător al intereselor secuilor?) într-un restaurant din Sumuleu.

Trefort

Mai puțin viteaz decât dibaci, Becze afirmă sus și tare că, aflându-se în restaurantul din Sumuleu, n-a părăsit localul decât în clipa în care dr. Rațiu și convivii s-au retras și că în văzul lor s-a întors la Miercurea Ciuc, cale de 3-4 km. Dr. Ioan Rațiu, de bună credință, confirmă Endes Miklos

Nu s-au găsit cozi de topor...

În această poveste ar fi putut fi încadrată în lungul șir de urzeli înregistrate de atâtea ori în istorie, cu tot cortegiul lor de acțiuni „secrete”, de dezvăluiri „senzaționale” și terminate cu mușamalizări spectaculoase, care se pierd în negura vremii. Dacă întâmplările de mai sus se cuvin a fi evocate, aceasta este nu pentru a reaminti ridicolul unei tentative falimentare, care n-a lăsat decât imaginea unui colonel habsburgic comandând o „armată de 20 de cărași de borvis”.

Aurica PIHA

VLAHI ILOȘTRI

GEORGE STAVRU (1785-1869)

Aromân din Zagorul răsăritean. A luat parte activă la răscoala din 1821. Om erudit cu studii la Viena. Administrator al unei mari întreprinderi al tatălui său la Viena. S-a integrat încă de la început în Consiliul de conducere al Marii Revoluții Naționale a Greciei, începută la Iași (România). Colaborează cu Capodistria (pe atunci Ministru de Externe a Rusiei țariste și viitor șef al noului stat grec), în continuare colaborează cu Ignatie al Ungro-Vlahiei și la București cu Alexandru Mavrocordat. Întors

definitiv în Grecia, unde își amplasează societățile sale comerciale și împreună cu elvețianul aromân Ion-Gabriel Eunardo (1775-1863), un admirator al culturii grecești, întemeiază prima Bancă grecească – Banca Națională de Emisie a Greciei, în 1841. Prima instituție bancară din Noul Stat Grecesc, unde a funcționat ca președinte, fără întrerupere, până la moarte. Chipul său a figurat pe bancnotele de 500 drahme.

Ianni A. PAPATHANASIU, Grecia

KANT

Kant spunea că el e propriul său legiuitor și stăpân. Lucrul la care eu am făcut așa: părț! Așa e el legiuitor și stăpân cum sunt eu popă în cartier.

Nu e om, Kant. N-a reușit să fie om cu toată subtilitatea lui. Iar badea Gheorghe, care se sincronizează cu clopotele de la biserică, e laureat al premiului Nobel pe lângă Kant.

Eu am citit Critica rațiunii pure ca student și am înlemnit de emoție. Acum am față de ea, ca mistic biblic, considerația pe care am avut-o față de Informația Bucureștiului. Dar a trebuit să fac 80 de ani...

Petre ȚUȚEA

TULPINI ALE NEAMULUI AROMÂN

Fârșeroții – Fârșiroții

Fârșeroții sau fârșiroții, și-ar fi luat numele de la satul Frășari, în Albania, iar după alții de la orașul Farsala, în Grecia, totuși când am întâlnit un fârșerot - și am întâlnit mulți - și când l-am întrebat: ce ești? el mi-a răspuns: «eu esc Fârșăliot». Dacă cei doi (ă) s-ar preface în doi (a), cuvântul ar suna Farsaliot. Farsala este locul unde Caesar a învins pe Pompei, a cărei oaste risipită, fără a fi zdrobită, după cum se știe, a putut foarte bine să rămâie în Peninsula și să cuprindă munții Tesaliei și muntele Pindului, ale căror piscuri, plaiuri și văi încă de veacuri Fârșeroții le au în stăpânire, împreună cu ramura Epiriaților, care tot de origine fârșeroțescă este. A zice că sătucanul Frășari ar fi putut - fie în câteva

secole ar fi - să dea naștere unui întreg popor, care numără mai bine de 320.000 de suflete, ca poporul Fârșeroț, este o afirmație, cel puțin greu de sprijinit".

Așadar, patria tuturor fârșeroților a fost Albania de sud, de unde s-au răspândit în afară de cei rămași acolo, în Epir, Macedonia (de atunci) Tesalia și toată Grecia.

Exodul acesta a fost generat de situația survenită în Albania. În schimbul unor privilegii o mare parte din albanezi au îmbrățișat islamismul. De acest fapt au profitat conducătorii locali care, în noile condiții, se bucurau de o mai largă autonomie. Mai mult, turcii au început să numească bey din rândurile acestora - măsură fără precedent din partea sultanilor. Beneficiind de aceste funcții deveneau mai răi decât turcii, purtându-se ca niște adevărați stăpâni; oamenii lor terorizau pur și simplu sud-estul Albaniei, adică regiunea de baștină a fârșeroților. Profitând de izbucnirea războiului ruso-turc din 1768-1774, bandele de bașbuzuci musulmani s-au impus în regiune, invadând chiar și Grecia. Se instaurase o situație de anarhie, de nesiguranță, la bunul plac al acestora. Drumurile comerciale nu mai erau sigure, caravanele fiind atacate mereu. Puterea centrală, adică Turcia, nu mai stăpânea situația în zonă.

În acest context nefavorabil o parte din rândurile fârșeroților au părăsit pentru totdeauna ținuturile lor de baștină - Dangli și Colonia, unde se afla și Frașari alături de alte centre -, și chiar Albania. Unii s-au stabilit în Epirul grecesc, în Pind, în vestul și nord-vestul Samarinei, în comunele Paleoseli (azi Palioseli), Furca și satele Cucufliani, Verbiani, ș.a.; în restul Greciei așezați pe lângă grămosteni și moscoplenii din localitățile Florina, Pisuderi, Belcameni, pe lângă pindenii din munții Veriei în Horopani și Selia de Sus, în regiunea Olimpului, în Caterina, Salonic (Săruna în aromână) și Seres, în Tesalia, în Armiro, Volo, Velestin, Tricala, Calabaca, Larisa, ș.a. Alții s-au stabilit în Macedonia pe lângă grămosteni din Beala, Moloviște, Tărnova, Nijopole, Magarova și în munții Murihova, constituiți aici în grup separat și compact. Ca un făcut, însă, acest grup din Murihova, după o ședere de aproximativ 100 de ani, au fost nevoiți din nou să emigreze. Odată cu apariția mișcărilor revoluționare bulgare în Turcia (pe atunci Macedonia aparținea Imperiului Otoman) acești fârșeroți s-au retras în regiunea Vodenei, unde în frunte cu celnicii lor, au înființat localitățile Fetia, Paticina, Gramaticova, Cândrova.

Revenind la exodul inițial, un alt grup care a părăsit regiunile originare sunt fârșeroții din Curtes, Costreti. Zărcani și Zavalini. Aceștia n-au plecat din Albania dar s-au stabilit în vilaietul Corița, în localitățile Pleasa, Dișnita și Stropiani.

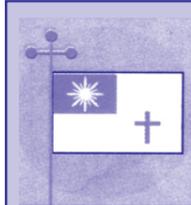
În fine, un al treilea grup din neamul fârșeroților - toți aromânii din Albania sunt fârșeroți! -, destul de numeros, s-a stabilit în sudul Albaniei, adică Epirul albanez, și în câmpia Muzăchia.

Primii sunt cunoscuți și sub numele de căstrinioti, ca locuitori ai castrului, din jurul orașului Arghirocastru (azi Gjirokaster), sau numiți așa după localitatea Custrë. Lor li se mai spunea și cristinoiți, pentru faptul, că fiind creștini, femeile lor purtau cruce-tațuaj pe fruntea lor, așa cum au purtat femeile de grămosteni sau ciparni din Macedonia și mai ales în Bulgaria.

Prof. Nicolae CUȘA, Constanța

Bancheri aromâni din Imperiul Habsburgic

COLȚUL
POEZIEI
aromâne

Aromânii sunt români cu vocația universalității
Nichita Stănescu

Cîntic ti Alexandru

– Lai ficior mușatu ș-nic,
Cai ti țani ca pirdic?
Alixit cu-ahintă hari,
Ca vîr gioni ti-a-nsurari...
Ș-cai îț-veagl'i bana ta?...

– Sânt pîrințl'i, țî mi va!
Cînd mi l'ia dit sirmîniță,
Ni-u trag dada di cusîță...
Și pîrmiftili mușati –
Paplu-ni spuni, fără carti!

– Ma, di tuț - ma mult cai vrei?...
Vrei pîrințl'i? Papl'i-a tăi?...

– Cama-ș-cama - muma mea,
Ca mi-acreaști armân, ca ea!

Vasile TODI

Dzâna ditu isi

Hai aspuni-ni calea la tini
S-ți hârsescu perlu-ț di-asimi
Hai dișclidi-ț brațâli-a tali
Di nii di ori s-ti-astringu cu veari

R: Toarnî-ti, dzână ditu isi
Hai toarnî-ti, ca tu pîrmiti
Nu agârșea vrearea curafi
Armâni daima a mea, oh, dulți feafi

Zborlu-a tău easti-Aclimarea
Liva țî-ni dizniardî vrearea
Niurizma di meari coapti
Luțefirlu ditu niędzu di noapti .

Zborlu-a tău ni-easti Nădia
Ți s-amintî cu hâri'ia
Îi hâbarea țî u-așteptu
Di la a tău suflitu aleptu

Vruta mea luini i'i
Izvuru dulți di hâri'ia
Arâchea-mi s-nu-ni duchescu
S-nu-ni mi-alați s-mi pidhipsescu .

Nini S. CONSTANTIN

Contribuția aromânilor la dezvoltarea Austriei și Ungariei

După Dușan Popovici, erau la Buda, în cca, 1800, cam 1100 de greci și aromâni, iar la Pesta ceva mai mulți. Comentând acest aspect, V. Papacostea scrie într-un articol publicat în „Revista Macedo-Română”, 1/1930, că nu atât numărul, ci calitatea contează, subliniind că acești balcanici au pus în valoare bogățiile Ungariei, au creat fabrici, ateliere, au construit clădiri, și au „fondat marile companii comerciale care legau economiceste Apusul și Răsăritul”. Biserica lor din Pesta, datând din 1793, păstrează numele unor negustori importanți precum: Dimitri Arghir, Nicolae Bekella, Teohari Jippa, Constant Macenca, Mihail Sofrona, Naum Stoianovici, Dinu Figiu, Ioan Terzi, Constantin Alexici etc. Mai încoace s-au afirmat aici în comerț și cultură, familiile înrudite Grabovschi, Muciu, Șaguna și Mutovschi. Unchiul lui Andrei Șaguna, Atanasie Grabovschi (de la Grabova) ținea un salon politic și cultural în casa sa. Era „negustor fruntaș, cu legături întinse”, nobil de Apadia etc. Făcea comerț împreună cu fratele său Constantin și fiul George. În timp ce Naum Muciu era implicat în comerțul cu pânzeturi și stoffe, Gheorghe Muciu era director al Școlii valaho-grecești și librar în oraș. Alți negustori de seamă erau Pometa, Dimcea, Vulpe, Mandrinu, Stupă, Mocin, și, desigur, Nicolae Rogea... Pericle Papahagi mai dă numele moscopolenilor Naum Fărăcat și Anastase D. Lica, grabovenilor Harcu Raicovici și Ambrosiu Dociu, Vichela din Veria, iar A.Hâciu înșiră liste impresionante de nume, dintre care Anastasie Zico, Ioan Papacostea, Naum și Anastase Derra, Pavel Baba etc., un loc însemnat avându-l nobilii I. Em. Ghica de Desafalva, C.Dogali de Biud ș.a. Fără a avea pretenția de a fi înșirat toate numele de bancheri și filantropi importanți de origine aromână din Budapesta, ne vom opri asupra personalităților care au rămas prin mari merite în istoria capitalei ungare și nu numai.

Scriam mai sus despre nobilii I.Em.Ghica de Desanfalva, C.Dogali de Biud etc., cărora trebuie să le adăogăm pe Nicolici de Rodna, Baron Duca, ca și pe negustorul Constantin

Gh.Ceagani (probabil înrudit cu familia înnobilită din Viena (al cărei nume este scris Tschican), figură insolită, „care a colindat toată Europa, în căutare de învătătură nouă”. În Budapesta s-a distins și un mare bancher, originar din Gopeși, Gheorghe N. Maciu (decedat în 1853, în vârstă de 79 de ani). Pe acest mare financiar, Gheorghe N. Maciu îl întâlnim și în laudabile acte filantropice. O familie de vază în Budapesta a fost și nobila familie Mănu (Mano), originară din Vlahoclisura. Unul dintre acești Mănu (Mano), om de mare energie și inițiative laudabile,

Dimitrie Mănu era în relație cu toți cerealiștii din porturile dunărene, avea propriile sale antrepozite și chiar și flotă. Acesta, sau un alt Mănu, rudă apropiată, a fost primar al Budapestei. Dintre cei descendenți din Vlahoclisura am menționa pe negustorul format la Budapesta și afirmat apoi la Viena, cu titlul nobiliar von Vranji, cu moșii întinse la Vranji. Dintre familiile de origine aromână, rămase cu nume maghiarizate, devenite vestite prin constituenții lor, am menționa pe Karacsony și Lascu, care au deținut două mari case comerciale, Calay și Kis, familii din care au ieșit mari bărbați de stat unguri și, desigur, familia numită inițial Pescari, care a dat pe cel mai cunoscut om politic al Ungariei, Deak Ferenc...

Dr. ec. Iustin TAMBOZI